

Katî ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanmış veya başlanacak Devletlerle muvakkat ticarî itilâflar akti hakkındaki 1679 numaralı kanunu muaddil kanuna müzeyyel 1/653 numaralı kanun lâyihası ve İktisat ve Hariciye encümenleri mazbataları

T. C.
Başvekâlet
Muamelât Müdürlüğü
Sayı : 6/1259

30-IV-1933

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Katî ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanmış veya başlanacak Devletlerle muvakkat ticarî itilâflar aktine dair 5 haziran 1930 tarihli ve 1679 numaralı kanunu muaddil 1997 sayılı kanuna zeylen Hariciye Vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 29-IV-1933 te Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte Yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe

Yabancı ülkelerle ticarî muahedelerimiz bundan bir kaç yıl evvel milletler arasındaki örneklerin menfaahterimize en uygun olanları üzerinden tabii şartlar ve ihtiyaçlar çerçevesinde derlenmişti. O zamandanberi baş gösterip bu güne kadar ucu bucağı gözükmeyecek tarzda yayılan ve daha eyiliğe doğru hiç bir yol almayan dünya sarsıntısı bu mukaveleleri aynı çeşit diğer ecnebi mukavelelerle beraber yıpratmaktadır. Netekim Devletler arasında iktisadî düzen son günlere kadar en ziyade kolaylık gören millet temelinde dayanırdı. Bir tarafın diğer tarafa verdiği müsaadeyi derhal umumileştirip mutlak şekle bir açılma hareketine desteklik eden bu kaide, milletler bir sürü yeni yeni engeller ve tehlike uyandıran buhranın zoru ile kapıların da kapanmağa mecbur olunca her yerden zedelenmeğe başladı. Bu yayılma formülile bu günkü korunma ihtiyaç ve meslekini bir arada kaynaştırmak filvaki pek çetindir. Andığımız kaideye dayanan serbest ticaret, ithalâtı sıklamak, dövizleri murakabe altına almak, takas usulleri koymak, yalnız birbirine karşılıklı kolaylıklar göstermek, yahut gümrük tarifelerini indirmek kabilinden tedbirlerle bozgun verilmektedir. Başka ruhta uzuvlanmış olan iktisadî taahhütlerle aykırı düşen bu tedbirler türlü türlü tefsirler, teşebbüsler ve tevillerle uzlaştırılmakta veya mazur gösterilmekte isede aradaki zıtlık gittikçe telif kaldırmayacak bir hale geliyor. Bu yüzdendir ki her memlekette karşı ahdi tarifelerden vaz geçmek isteyen Fransa geçenlerde aramızdaki muahedenin feshini ihbar etmiştir. Şu veya bu düşüncelerle bu çeşit müracaatların daha sükün etmesi umulur. Yine kendimizden bir misal getirmek üzere memleketimize mal sokup karşılık hemen hiç mal almayan Japonlarla böyle olunca yalnız kendi çıkarlarına elverişli bir özde kalıp tarafımızdan son

karşılık zaruretlerine göre düşünülmesi lâzım gelen çareleri zorlaştıran ticaret muahedesinin bu günkü şeklinde teatisinde mahzur görülmüştür.

Muhtelif tarzlarda bu gibi güçlükler şu sırada bütün dünyada vardır. Onun için Devletlerin alış veriş işlerinde zincirleme ittiradile müsavat kaidesi dahilinde bir nevi istikrar ve zamân teşkil etinek ve bir yandan da meri muahedelere girmiş olmak itibarile en ziyade kolaylık gören millet formülü ortadan kaldırılmasa bile iktisadi kuvvetlerin beynelmilel sahada kendi kendilerine muvazenele-rini bulmak kudretinden âciz kaldığı yani vaziyet karşısında bu formülü mümkün mertebe kısıp gittikçe darlaşan beynelmilel mübadeleler zemininde her memleketin diğer memleketle ticaretinde bir teadül şartına bağlanmak zaruret halini almıştır. Gerçi muhalif bir sarahat bulunmadıkça böyle bir şart muahedelerimizin ruhunda münderiç olmak lâzımgelir. Şukadar ki hiç bir iltibasa meydan vermemek üzere bu ciheti hiç olmazsa daha meriyete girmeyen mukavelelerde daha ziyade açmak ve bizle bu yolda işi düşen devletlerle konuşmak lâzımdır. Meselenin zorluğu bilhassa şundadırki ecnebilerden yukarıda anlatılan koruma meslekini kendileri de güdenlerle son güçlüklerden fazla sarsılmamış olmak dolayısıyla eski çığırda yürümek isteyenleri bugünkü mecburi gayelerimizde daha kolaylıkla yanaştırıp yanaştırmamak noktasından ayırt etmek ıstı-rarındayız. Hele henüz ticaret muahedeleri ile bağlamadığımız hükûmetlere karşı yarının ne olacağı da belli olmamak düşüncesile daha yavaş davranmak ister. Onun içindir ki henüz bir çıkar yolu belirmeksizin türlü türlü kayguların, görüşlerin, ihtiyaçların çarpıştıkları şu iktisat bozumunda etrafıle hesap edilmiş bir mütekabiliyet temellerinde anlaşmadıkça buhrandan önce alışılan ve yayılan örnekler üzerinden uzun boylu muahedelerle bağlanmaktan ise hiç olmazsa dilediğimiz üzere muahedelere varıncaya kadar işi modüslerle idare etmekte faide vardır. Kaldı ki aramızda ticaret muahedeleri mevcut olan devletlerle bu alıdı hükümler çerçevesi içinde yine başkaca teadül temelini gözetir tarzda itilâflar yapmak bugün ihtiyaç halini almıştır.

Bütün bu düşünceler üzerinedir ki kanunun iki yıl daha uzatılması yolu tutulmuş ve bu mealde olarak Yüksek Meclise ilişik lâyiha teklif ve takdim edilmiştir.

İktisat encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisat encümeni

K. No. 36

Esas No. 1/653

29-V-1933

Yüksek Reisliğe

Kati ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanmış veya başlanacak devletler ile mu-vakkat ticari itilâflar aktine dair 5 haziran 1930 tarihli ve 1679 numaralı kanunu muaddil 1997 sayılı kanuna zeylen Hariciye vekilliğince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince kabul edilen ve Başvekâletten Yüksek Meclise gönderilen kanun lâyihası encümenimize havale edilmekle tet-kik ve müzakere olundu.

1679 numaralı kanunla hükûmete kati ticaret muahedeleri akti için kendileri müzakereye başlanmış veya başlanacak olan devletlerle aktedilecek muahedeler meriyete girinceye kadar muvakkat ticari itilâflar akti salâhiyeti verilmiş, ancak bu salâhiyet mucibince aktedilecek mu-vakkat ticari itilâfların müddeti 1932 senesi mayıs nihayeti olarak tahdit edilmişti. Bilâhare 1997 numaralı kanunla bu müddet 1932 senesi temmuz iptidasına kadar temdit edilmiştir.

Salâhiyetin verilmesini icap ettiren umumî buhran ise henüz tamamiye geçmediği gibi bu buhranın yakında geçeceğini ihsas eden umumî bir salâhın dahi belirmediği ve daha bir müd-det devletlerin bu gibi fevkalâde tedbirler ile memleketlerinin umumî menfaatlerini korumak mecburiyetinde oldukları mütaleasile Hükûmet yeniden müddetin daha iki sene temdidini talep etmiş oluyor. Bu bapta ileri sürülen sebepler encümenimizde de varit görüldüğünden istenilen

salâhiyetin 1935 temmuzuna kadar temdidini kabule şayan addedilmiş ve kanun lâyihası aynı kabul olunmuştur.

Havalesi mucibince Hariciye encümenine tevdi edilmek üzere lâyiha Yüksek Reislîğe takdim olunur.

İktisat En. Reisi	M. M.	Kâ.	Aza	Aza	Aza	Aza
Edirne	Şebîn Karahisar	Afyon K.	Zonguldak	Bursa	Mardin	İzmir
Şakir	İsmail	İzzet	Ragip	Dr. R. Ferit	Ali Rıza	M. Sadettin

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye encümeni
Karar № 18
Esas № 1/653

29-V-1933

Yüksek Reislîğe

Katî ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanmış veya başlanacak Devletlerle muvakkat ticarî itilâflar aktine dair 5 haziran 1930 tarihli ve 1679 numaralı kanunu tadil eden 1997 sayılı kanuna zeylen Hariciye Vekillîğince hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetince kabul olunan ve Başvekâletten Yüksek Meclise gönderilen kanun lâyihası, İktisat encümeni mazbatasile beraber encümenimizde tetkik olundu.

Hükûmetin esbabı mucibesile İktisat encümeninin mazbatasında beyan edilen mütalealara iştirak eden encümenimiz, lâyihaın tasdik olunmak için Heyeti Umumiyyeye arzını kararlaştırmıştır.

Hariciye En. Reisi	Kâ.	Aza	Aza	Aza
Siirt	Diyarbakir	Trabzon	İstanbul	Bolu
Mahmut	Zeki Mesut	H. Nebizade	Salâh Cimcoz	Hasan Cemil

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Katî ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanması veya başlanacak devletler ile muvakkat ticarî itilâflar akti hakkındaki 1679 numaralı kanunu muaddil 1997 numaralı kanuna müzeyyel kanun lâyihası

Madde 1 — Katî ticaret muahedeleri akti için müzakereye başlanması veya başlanacak devletlerle muvakkat ticarî itilâflar aktine dair 5 haziran 1930 tarihli ve 1679 numaralı kanunun birinci maddesinin ikinci fıkrasının tadili hakkında 31-5-1932 tarihli ve 1997 numaralı kanunun tadil fıkrasında muvakkat ticarî itilâflar için tayin olunan azamî müddet 1935 senesi temmuzunun iptidasına kadar temdit edilmiştir.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

29 - IV - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da.	Ha. V. V.	Ma. V.	Mf. V.
İsmet	Y. Kemal	Zekâi	Ş. Kaya	Ş. Kaya	M. Abdülhalik	Dr. R. Galip
Na. V.	İk. V. V.	S. İ. M. V.		G. İ. V.	Zr. V.	
	Muhlis	Dr. Refik		Ali Rana	Muhlis	